

tunicæ, exterior una quam à peritonæo, ut & uesica ipsa cæteraque quæ illo ambiuntur, insigniter ualidam ac crassam obtinet. Hæc principium ducit à membranæ uasa uterum accedente continen-
tibus, utrumque peritonæo committentibus. A peritonæo enim quæ uasa ipsi conascuntur, quæ à ma-
xima uasorum distributione supra sacrum os facta, uersus crura tendunt, ipsius peritonæi partes
processus uel enascuntur, illis membranæ substantia formæque similimi, quæ mesenterium efformat.
Sunt enim hi processus instar duarum tenuium membranarum in ipsarum medio uenas & arterias
deducunt, & multo adipe oppletarum. Atque tales membranæ à peritonæo utrinque procedunt,
quæ toti ceruicis & fundi uteri lateribus ad eum modum committuntur, quo cauæ intestinorum Ana-
tomis uocatæ parti mesenterium applatari docuimus: & quemadmodum mesenterium intestinis
tertiâ obducit tunicam, ita etiam hæc peritonæi membrana utrobique uterum accedentes, in secundam ipsius
degenerant tunicam, longè crassiorē ea quam mesenterium intestinis offert. quod scilicet quatuor
peritonæi portiones, utrinque nimirum duæ, eam efformant, quum intestinorum tertiâ tunicam duæ
tantum membranæ constituant. ueluti & in canibus & subis accidere uidemus, quibus ambæ
uteri partes instar intestini sunt, singulæque suo duntaxat latere ad peritonæum in lumborum re-
gione colligantur: quum unicuique & simplex muliebris uterus utrobique peritonæo connectatur. Porro
præsentis tunicæ crassities ob hoc duntaxat non tanta est, quod tot peritonæi partibus constituitur,
sed quia hæc in contracto, neque grauidæ utero impenit collecta compressa est, uti & modo de
interna dicturus sum. Interna fundi uteri tunica ipsi peculiaris ac propria est, neque à peritonæo
pendet, & quæ prius narrata est uteri substantiâ constituit. Hæc tunica in non prægnati utero
(quem donec aliud subiūxero, subaudi uelim) crassitie omnes reliquorum corporis organorum
tunicas, ut tres uentriculi & intestinorum simul etiam implexas, uincit. Ipsa tamen omni ex parte
non pariter crassa uisitur. Vbi enim fundi efformatur orificium, crassissima est, & paulo quam alibi
compactior: deinde etiam in media sede superioris fundi partis crassa quoque est admodum, & ut in
sinu uteri enarratione dicebā, in ipsum quasi sinum extuberans. Cæterum quæ uterum in obtu-
fos angulos definit, semenque deferentia uasa excipit, hæc tunica tenuior, minusque secantibus
spissa, quam in reliqua parte occurrit. In lateribus autem & anteriori & posteriori sede pariter
crassa uisitur, adeoque compacta, ut nihil præter ipsius substantiam citra fibrarum quibus abun-
dat distinctionē, utcumque eam disseces, intueri liceat: facileque hallucinari illos intelligas, qui hanc
uteri tunicam geminam esse uolunt, in dextris quidem unam, in sinistris uero alteram, quasi utriusque ma-
nus cōcaua simul ex opposito iungeres, ac singulas manus singulas esse tunicas fingeres. Adeo
enim Galeni locus in libro de Vteri sectione ualuit, ut in dissectione peritiores, eum legentes,
uterique dein constructionem inquirentes, suoque sensu derogantes, illum geminum, etsi non sit,
descripserint. quod profecto non accidisset, si uaccinum caprinum uel uterum diuisissent, quem
inibi, non uero muliebrem, Galenus describit. Si enim exquisitè uaccinum aggrediaris, &
partem ipsius quæ ab uteri ceruice ad eam usque sedem habetur, quæ is primum in arietis cor-
nuâ duci conspicitur, tunica liberaueris, quæ à peritonæoeducta toti huic uteri parti commu-
nis, simplexque existit, mox interna uteri tunica in conspectu erit, non unica quidem, uti exterior,
sed gemina, utriusque scilicet uteri partis una peculiaris. quippe tunica exteriori ablata, uaccini
uteri pars, quæ prius unica cernitur, ita gemina est, ac si indicē cum medio simul iunctum con-
spiceres: aut ut de cornibus arietis dicebam, duorum cornuū radices internis lateribus inuicem
committeres. Neque solum id Galeni nomine in uaccino utero expendendū uenit, uerum etiam
externam utrorumque fundi uteri partium communem tunicam ab interna, quæ singulis uteri
partibus peculiaris est, adimens accuratè, obseruabis non oscitanter spectandum uenarum ar-
teriarumque implexum, inter internam externamque tunicas consistentem: sed adeo internæ con-
nexum, ut eius connexus gratia internam uteri tunicam Galenus uenosam (uti sanè est) appel-
landam duxerit. Verum interim muliebris uterus substantia adeo compacta constat, ut uix ue-
næ capillorum modo tenues appareant, neque interna tunica non prægnantibus uenis conspi-
cuis intertexta cernitur. At de uteri uenis & arterijs paulo post agetur, & nunc internæ tunicæ
quæ in muliebris uteri fundo simplex, uti diximus, est, fibræ explicandæ ueniunt. Triplici namque
fibrarum genere intertextitur, ac rectas quidē intimas exigit, sed eas non ita numerosas. Extimas
habet orbiculares, transuersas uel rectorum copiam utcumque uincētes. At medias, quæ oblique
sunt, possidet plurimas, easdemque robustissimas. Atque hæc omnes in his quæ utero aliquandiu
gesserunt, non secus quam in uesica flatibus turgida cernuntur, in hisque omnia iam emutatur.
Venæ etenim ac arteriæ uterum aduantes magnæ admodum & conspicuæ sunt, ac interior uteri
tunica tanto tenuior rariorque, & magis neruea uisitur, quanto magis uterus ipse in magnitudi-
nem promouit. Neque amplius exanguis aut nullis consta uenis apparet, uerum magnæ fre-
quentesque uenæ eam intertextunt, ad internam ipsius superficiem usque ad secundas uidelicet,
admodum dilucidè procedentes: ac denique (ut semel dicam) in utero gerentibus omnia à non præ-
gnan-

Libro de V-
teri sectione.

Interioris tu-
nicæ uerisifi-
bræ cuius-
modi.

Prægnantiū
uterus cuius-
modi.

gnantibus plus minus emutatur. Ceruicis porro uteri substantiæ aliquid commune cum uirili pe-
ne Natura largitur, eam dico quæ duo penis corpora & glandem præcipue formari diximus.
Quemadmodum enim illa in uolucro inter nerui carnemque substantia medio conformantur,
quæ alia fungosa spogiosaque oppleta esse diximus substantia, sic quoque & ceruix uteri carnea ner-
ueaque constituit tunicam, eiusmodi etiam substantiæ fungosæ non nihil possidete. Atque huius substan-
tiæ beneficio uteri ceruix penis modo muliere uenerè appetere extuberat, pudendi ipsius col-
liculi (quas & alas alij uocant) ac cuticulares illius caruncule extrâ prominent, ceruicisque ampli-
tudo penè amplexura, arctatur, & quod ad rectam uirilis seminis eiaculationē sat est dirigitur.
Atque hoc parum cæteri animaduertentur Anatomi, ceruicē uteri multis & orbicularibus muscu-
lis intertextam, non aliter ac uesicæ sit ceruix, fingentes. Quod & si in plerisque mulieribus concubi-
tus delectationē fortassis auget, & ille cōstringentiū arctantiūque medicaminū uim nostris offi-
cinis relinquerent, nimis tamen uoluntariā uim Natura genitalibus indidisset, & nescio quo
pacto penem plus satis uteri ceruicis arbitrio subiecisset. At non præterierunt Anatomi, cerui-
cem in puellari ætate delicatorem mollioremque esse: contra in prouectioribus, & ijs quæ fre-
quentius pepererunt, callosiorem temporis successu reddi, ut etiam cartilagini asperæque arterie
illam in uetulis subinde assimilent. crebro enim congrementum attritu, partiumque exeuntium
collisione ceruix occalescit: & frequenti astringentium lotionē, assidueque mensum fluxu, haud
secus indurefcunt, quam ob continuum acremque humorem defluentem ulcera ad fistulas per-
mutari consueuerunt. Venæ & arteriæ ceruicis insertæ non prægnantibus manifestiores mihi
semper uisæ sunt, quam fundi, at diuersum utero gerentibus accidere certum est. Vteri autē ue-
narum arteriarumque seriem unā cum seminalium uasorum constructione iam opportunè subij-
ciam, ut deinde uteri connexu quoque sermoni addito, uniueris ipsius fabrica absoluat. Mu-
lierum testes uteri accumbunt lateribus, non prægnantibus quidem paulo elatius quam fun-
di superior pars consistit, utero autem gerentibus eandem certè sedem occupant, at quo magis
uterus extenditur, eo inferius quam ipsius summum habetur, ad latera illius accumbere appa-
rent. Innituntur autem peritonæo ea parte, qua illum ossa sacro committuntur, omnino laxi,
neque aliter quam seminalium uasorum beneficio peritonæo connexi. Hi uirorum testibus mi-
nores multo sunt, forma autem oblongiores, & secundum latitudinem minus rotundi, & qua-
silationes quam spissiores effici debent, anteriùs posteriusque depressi. Externa superficies inæ-
qualis, ac haud secus quam multæ eademque exiguæ unā colligantur glandule, multis inæqua-
libus tuberculis oppleta uidetur. Substantia quippe non constant, ut uirorum testes, molli, ac
innato sibi humido læui, continua & æquali: uerum duriori, mesenterijque ac inferioris omen-
ti membranæ glandoso corpori non ablimili, & præter exiguos uenarum ac arteriarum in ip-
sa consistentes plexus, sinuosa cauæque. Habent enim mulierum testes intus præter uasa sinus quos-
dam tenui aqueoque humore plenos, qui prius non læso teste, sed ui compresso, ac inflato uesicæ
modo crepante, in miram altitudinem inter dissecandum non secus quam ex securigine qua-
piam exilire solet. At huiusmodi sinibus nulla peculiaris est forma: inæqualis enim, ut exterior
ipsorum testium superficies sunt, & non unus, sed plures, neque illi semper iidem uisuntur. Hæc testium
substantia membraneo inuolucro undiqueque circumdatur, quod ipsi ualidissime adnascitur. Atque
hoc quidem durum est: sed tenue & longè illi inuolucro quod uirorum testes proximè ambit,
duritia & crassitie cedens: neque adeo promptè à testium substantiâ inter dissecandum separabi-
le, & sui testis substantiæ magis participans. Præsens inuolucrum mulieribus eundem quem
uiris usum præstat. seminarijs enim uasis excipiendis aptum est, testiumque continet substan-
tiam. Præter hanc tunicam mulierum testes nullum exigunt inuoluerum, nisi quod in ambitu
peritonæi membranei processus seminaria uasa continentes, & uespertilionū alis longè simili-
mi, testium mediâ duntaxat partem integunt, non autem ut exterior uirilis testis tunica, pror-
sus induunt. Seminaria uasa mulieribus similiter ac uiris duæ sunt arteriæ, & totidem uenæ,
parem omnino cum uirorum uasis ortum sortitæ, at progressu distributionisque serie differen-
tes. Dextra enim uena ac arteria, quemadmodum & alterius lateris uasa, à primo ipsarum ortu
dextrorsum peritonæo, ut in uiris, firmatæ, ad sui lateris testem descendunt, ac cum primū arte-
ria uenæ committitur, ambæ inuicem, ut uirorum uasa postquam aliquouispè magna peritonæi ampli-
tudine exciderunt, implicari in uoluique incipiunt: non quidē uniuersum ipsorum corpus in implica-
tionē absumētes, uerum mediâ sui partē uena ac arteria in superiore sui lateris fundi partē deri-
uant, multiplici sobole in uteri fundum excurrentē. Quod uero ex implicationis initio reliquū
est, paulatim magis magisque, ut in uiris, inuoluit, uaricosumque illud corpus efformatur, sua ba-
si elatiori testis parti adnatū, & similiter atque in uiris ramos in testis substantiâ, & illū ambiens
in uoluerū diffundēs. Deinde uas semē deferēs secundū testis corpus, ut in uiris habet: quan-
tis magis testi orbiculatim, quæ in posteriori solū sede aduoluit. Ab interna enim sede basis uaricosi

Ceruicis uteri
substantia.

Mulieris tes-
tes cuiusmodi.

Testium inuo-
lucra.

Seminaria ua-
sa mulieribus
cuiusmodi.